

Οι συζητήσεις για την 6η παρ. του κειμένου «Η Ορθόδοξη Εκκλησία και ο λοιπός Χριστιανικός κόσμος» (Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιερόθεος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=167481>]

Αυτό είναι γνωστόν σε όλη την αποστολική και πατερική παράδοση, αλλά στα χαρίσματα και στον τρόπο με τον οποίο ενεργεί το Άγιον Πνεύμα σε όλους, και στους εκτός της Εκκλησίας Χριστιανούς, δεν συμπεριλαμβάνεται η μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας. Αυτό σημαίνει ότι το Άγιον Πνεύμα χαρίζει διάφορα σωματικά και πνευματικά χαρίσματα στους Χριστιανούς και εκτός της Εκκλησίας, αλλά αυτό δεν συμβαίνει με τα Μυστήρια τα οποία γίνονται στην Ορθόδοξη Εκκλησία που είναι το Σώμα του Χριστού. Εκτός της Εκκλησίας δεν υπάρχουν Μυστήρια, αλλά υπάρχουν διάφορα χαρίσματα.

Οπότε, νομίζω ότι όσοι έκαναν λόγο για μη ταύτιση κανονικών και χαρισματικών πλαισίων, δεν εννοούσαν τα Μυστήρια της Εκκλησίας που γίνονται με τα κανονικά πλαίσια μέσα στο Σώμα του Χριστού. Και όσοι μίλησαν για ταύτιση κανονικών και χαρισματικών πλαισίων δεν εννοούσαν ότι το Άγιον Πνεύμα δεν ενεργεί και εκτός της Εκκλησίας, δίνοντας διάφορα χαρίσματα, όχι όμως την μυστηριακή ζωή.

Ο Γεώργιος Γαλίτης φαίνεται ότι συζητά το θέμα των ορίων της Εκκλησίας και αποδέχεται τις απόψεις των θεολόγων που ασχολήθηκαν με το θέμα αυτό, παραπέμπει σε ένα βιβλίο που είναι αποτέλεσμα ενός Συνεδρίου και αντιλαμβάνομαι ότι το θέμα του Συνεδρίου ήταν ότι δεν ταυτίζονται τα κανονικά με τα χαρισματικά όρια της Εκκλησίας. Επίσης, προτείνει ότι όσα υπεγράμμισε ο Γραμματέας της Επιτροπής, δηλαδή ο Μητροπολίτης Ελβετίας Δαμασκηνός, θα πρέπει να συμπεριληφθούν στο κείμενο που ετοιμαζόταν με θέμα «Η Ορθόδοξη Εκκλησία και ο λοιπός χριστιανικός κόσμος» για «την αρτιωτέραν παρουσίαν του».

Συνέχισε την συζήτηση ο Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου Χρυσόστομος:

«Ο Σεβ. Περιστερίου (κ. Χρυσόστομος, εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος): Σεβ. άγιε Πρόεδρε, πρέπει να συγχαρώμεν τον Σεβ. Γραμματέα. Παρ' όλα ταύτα, όμως, θα ήθελα να είπω ότι δεν δύναμαι να συμφωνήσω πλήρως με την αξιολόγησιν που κάνει εις τούς επί μερους Διαλόγους. Το ερώτημά μου είναι: θα συζητήσωμεν επί των σημείων της αξιολογήσεως του Γραμματέως η όχι; Διότι μερικάί των αξιολογήσεων αυτών είναι σωσταί, μερικάί άλλαι όμως δεν μάς ευρίσκουν συμφώνους. Είναι εν γενικόν το θέμα και πρέπει να δοθή μια απάντησις»[10].

Ο Μητροπολίτης Περιστερίου Χρυσόστομος δεν εξέφρασε την άποψή του για τα «όρια της Εκκλησίας» και για τον βαθμό «εκκλησιαστικότητος» των λοιπών Χριστιανών, αλλά με έναν γενικό τρόπο, χωρίς να δίνη διευκρινίσεις, τόνισε ότι πρέπει να γίνη συζήτηση για τις αξιοποιήσεις των διαλόγων, πράγμα που έθεσε στην εισήγησή του ο Γραμματεύς της Επιτροπής, και ότι εκείνος διαφωνεί με μερικές αξιολογήσεις του. Μαλιστα, τόνισε ότι αυτό είναι αναγκαίο θέμα στο οποίο «πρέπει να δοθή μια απάντησις».

Ο Πρόεδρος Μητροπολίτης Μυρων Χρυσόστομος έδωσε μια εξήγηση ότι «η Γραμματεία δεν κάνει αξιολόγησιν των κειμένων, αλλά κάμνει μια αξιολόγησιν και παράθεσιν των γεγονότων». «Το κείμενο του Γραμματέως είναι τελείως ουδέτερον, δεν επηρεάζει τας συζητήσεις μας αι οποίαι θα γίνουν επί του κειμένου»[11].

Αμεσως μετά έλαβε τον λόγο ο άλλος εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος Μητροπολίτης Δημητριάδος Χριστόδουλος, μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πασης Ελλάδος.

«Ο Σεβ. Δημητριάδος (κ. Χριστόδουλος, εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος): Σεβ. άγιε Πρόεδρε, ο Σεβ. Μητροπολίτης Καρθαγένης έθεσε εν πελώριον θέμα προς συζήτησιν, δηλαδή το θέμα της εκ μερους μας θεωρήσεως των εκτός της ιδικής μας Εκκλησίας ευρισκομένων χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιων, μετά των οποίων ευρισκόμεθα εν διαλόγω. Εαν δεν λυθή το θέμα αυτό, νομίζω ότι “εις ματην κοπιώμεν”. Εχαρακτήρισα το ζήτημα αυτό θεμελιώδες και κεφαλαιώδες, διότι έχει άμεσον σύνδεσμον με την εκκλησιολογικήν αυτοσυνειδησίαν μας. Κατά κάποιον τρόπον, αναστρέφω το ερώτημα, θα διηρωτώμην: έχομεν ημείς ως Ορθόδοξος Εκκλησία την δέουσαν αυτοσυνειδησίαν; Ποίοι είμεθα ημείς; Αυτό πρέπει να είπωμεν προτού εξετάσωμεν ποίοι είναι οι άλλοι. Το λέγω αυτό, καίτοι είναι αυτονόητον. Διότι αλλοίμονον εάν προσερχώμεθα εις τον Διάλογον μετά των ετεροδόξων χωρίς να πιστεύωμεν ότι είμεθα ημείς η Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία. Η ερώτησις του Σεβ.

Καρθαγένης θέτει ίσως επί τάπητος –το λέγω με πολλήν επιφύλαξιν– αυτό που είναι γνωστόν ως θεωρία των κλάδων, θα παραδεχθούμε αυτήν την θεωρίαν η θα παραμείνωμεν εις την Unam Sanctam; Εν όψει αυτού του προβλήματος, επειδή θεωρώ αυτονόητον ότι όλοι συναντώμεθα εις την βάση, ότι ημείς είμεθα η Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, θα ήθελα, άγιε Πρόεδρε, να προτείνω εις το προοίμιον, το οποίον προτάσσεται των επί μερους Διαλόγων να τεθή κάποια φράσις, αμέσως μετά την πρώτην, τονίζουσα την ιδικήν μας αυτοσυνειδησίαν, έστω και αν αυτό κατοφαίνεται ενδεχομένως εις τούς εκτός της ιδικής μας Εκκλησίας ευρισκομένους. Η μια παρατήρησίς μου είναι αυτή»[12].

Διαβάζοντας το κείμενο που είχε ετοιμασθή και είχε τεθή προς συζήτηση, διαπιστώνουμε ότι δεν γίνεται καθόλου λόγος για το ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία είναι η Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία και δεν προσδιορίζεται τι είναι οι Χριστιανοί εκτός αυτής. Αυτό έκανε τον Μητροπολίτη Χριστόδουλο να θέση το θέμα.

Όμως, στο προοίμιο του ετοιμασθέντος κειμένου γίνεται λόγος για «χριστιανικές Εκκλησίες και Ομολογίες» έξω από την Ορθόδοξη Εκκλησία, και επομένως χαρακτηρίζονται ως «Χριστιανικές Εκκλησίες».

Η παρέμβαση του Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου δια- κρίνεται για την παρρησία και την προσπάθεια διευκρίνισης του θέματος. Βεβαια, κάνει λόγο για μιά παρατήρηση και θα ακολουθούσε και άλλη, την οποία διατύπωσε στην συνέχεια της συζητήσεως, σχετικά με τον συντονισμό των διαφόρων Διορθοδόξων Θεολογικών Επιτροπών και την διαδικασία των θεολογικών διαλόγων.

Παντως, ο Μητροπολίτης Δημητριάδος συνέχισε την συζήτηση που άρχισε ο Μητροπολίτης Καρθαγένης, αλλά σε μιά άλλη διαφορετική διάσταση, δηλαδή ομίλησε για την «εκκλησιολογικήν αυτοσυνειδησίαν μας», χαρακτηρίζοντας το θέμα αυτό ως «εν πελώριον θέμα προς συζήτησιν», «ως θεμελιώδες και κεφαλαιώδες», σε σχέση με τούς άλλους Χριστιανούς, διότι, αν δεν λυθή αυτό το θέμα, τότε «εις ματην κοπιώμεν».

Στην πραγματικότητα το θέμα που έθεσε ο Μητροπολίτης Καρθαγένης, ο Δημητριάδος το ερμηνεύει με επιφύλαξη, είναι το αν θα δεχθούμε την «θεωρίαν των κλάδων», σύμφωνα με την οποία όλες οι Χριστιανικές Κοινότητες και Ομολογίες είναι κλάδοι του ενός δένδρου του Χριστιανισμού και αναζητούν την ενότητα, που σημαίνει δεν έχει κανείς την αποκλειστικότητα ότι η δική του «Εκκλησία» είναι η Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία. Το ερώτημα που έθεσε ο Μητροπολίτης Δημητριάδος είναι: «Θα παραδεχθούμε αυτήν την θεωρίαν η θα παραμείνωμεν εις την Unam Sanctam;».

Στην παρέμβασή του αυτή ο Δημητριάδος θέτει το ερώτημα: «Έχομεν ημείς ως Ορθόδοξος Εκκλησία, την δέουσαν αυτοσυνειδησίαν; Ποιοί είμεθα ημείς;». Θεωρεί ότι αυτό το ερώτημα πρέπει να προηγηθή και στην συνέχεια να τεθή το ερώτημα «ποιοί είναι οι άλλοι», καίτοι αυτό το θέμα «είναι αυτονόητον».

Στην συνέχεια έδωσε την ομολογία ότι στην Συναξη αυτή όλοι έχουν την συνείδηση ότι ανήκουν στην Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, και πρότεινε στο κείμενο που ετοιμαζόταν να τεθή στο προοίμιο κάποια φράση που να δείχνη την αυτοσυνειδησία την οποία έχουμε ως Ορθόδοξοι. Με αυτήν την πρόταση σημειώνει δεικτικώς «έστω και αν αυτό κακοφαίνεται ενδεχομένως εις τούς εκτός της ιδικής μας Εκκλησίας ευρισκομένους».

Η παρέμβαση του Μητροπολίτου Δημητριάδος ήταν εύστοχη και άφηνε το ενδεχόμενο στην συνέχεια να προχωρήσουν στον προδιορισμό των ετεροδόξων.

Στα Πρακτικά στο σημείο αυτό γράφεται:

«Εις το σημείον τούτο ο Σεβ. Πρόεδρος αναγινώσκει εκ του κειμένου της Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικής Επιτροπής του 1971 επί του θέματος της οικονομίας την σχετικήν προς την αυτοσυνειδησίαν της Ορθόδοξου Εκκλησίας παράγραφον: «Διο και η αγία ημών Ορθόδοξος Εκκλησία, έχουσα συνείδησιν της σημασίας και σπουδαιότητος της παρούσης δομής του συγχρόνου Χριστιανισμού, όχι μονον αναγνωρίζει, καίτοι αυτή ούσα η Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, την οντολογικήν ύπαρξιν όλων τούτων των Χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιων, αλλά και θετικώς πιστεύει ότι αι προς πάσας τάυτας σχέσεις αυτής στηρίζονται επί της όσον ένεστι ταχυτέρας και αντικειμενικωτέρας αποσαφηνίσεως του όλου εκκλησιολογικού θέματος και της παρ' αυταίς καθόλου δογματικής διδασκαλίας...»[13].

Φαίνεται, λοιπόν, ότι ο Πρόεδρος, διαβλέποντας την ορθότητα της παρατηρήσεως του Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου, υπενθυμίζει ένα κείμενο που είχε συνταχθή από την Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Επιτροπή του έτους 1971 επί

του θέματος της οικονομίας, το οποίο θέμα ως γνωστόν εξέπεσε από την θεματολογία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου που προετοιμαζόταν.

Στο κείμενο αυτό εκφράζεται η αυτοσυνειδησία της Ορθοδόξου Εκκλησίας ότι αυτή είναι η Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, αλλά «αναγνωρίζει ...την οντολογικήν ύπαρξιν όλων τούτων των Χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιων». Να, λοιπόν, η φράση που υπήρχε στο κείμενο, για την οποία έγινε έντονη συζήτηση στην Κρήτη. Δηλαδή, στην φράση αυτή γίνεται το παράδοξο: αφ' ενός μεν πιστεύεται ότι Μια είναι η Εκκλησία και αυτή είναι η Ορθόδοξη, αφ' ετέρου δε αναγνωρίζει και «την οντολογικήν ύπαρξιν» όλων των άλλων «Χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιων». Συγχρόνως τονίζεται ότι πρέπει να αποσαφηνισθή αντικειμενικά αφ' ενός μεν το όλο εκκλησιολογικό θέμα, αφ' ετέρου δε η δογματική διδασκαλία όλων αυτών των «Χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιων».

Αυτό το κείμενο με μερικές αλλαγές, όπως θα δούμε στο τέλος, απετέλεσε την βάση του τελικού κειμένου στην Γ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη στην Γενεύη το 1986. Πιο κάτω θα γίνουν οι συγκρίσεις.

Παντως, φαίνεται ότι ο Δημητριάδος Χριστόδουλος πρότεινε να τεθούν στο κείμενο τα σχετικά με την αυτοσυνειδησία της Ορθοδόξου Εκκλησίας, αλλά στο θέμα τι είναι οι Χριστιανοί που βρίσκονται εκτός της Εκκλησίας δεν έφερε αντίρρηση αφού έγινε λόγος για «Χριστιανικές Εκκλησίες και Ομολογίες».

Στην συνέχεια παρενέβη ο Μητροπολίτης Κιέβου Φιλάρετος.

«Ο Σεβ. Κιέβου (κ. Φιλάρετος, εκπρόσωπος του Πατριαρχείου Ρωσίας): Ενταύθα τίθενται ουσιώδη ζητήματα. Το ζήτημα τούτο ανα- φέρεται εις την αυτοσυνειδησίαν ημών. Νομίζω ότι άνευ σαφούς καθορισμού ως προς το τι εκπροσωπεί η Ορθόδοξος Εκκλησία είναι πολύ δύσκολον να προχωρήσωμεν εις το ζήτημα των Διαλόγων. Ευρισκόμεθα εις πεδίων μη κατανοήσεως υπό του ποιμνίου ημών. Οι πιστοί ημών δύνανται να ασκήσουν αυστηράν και δικαίαν κριτικήν ημών, διότι εις το κείμενον δεν ορίζεται με σαφήνειαν και ακρίβειαν το τι περί εαυτής φρονεί η Ορθόδοξος Εκκλησία. Τούτο είναι το πρώτον. Το δεύτερον ερώτημα απευθύνεται προς πάντας ημάς: Έχομεν προ ημών το κείμενον, το οποίον προητοίμασεν η Διορθόδοξος Προπαρασκευαστική Επιτροπή. Εις το κείμενον αυτό περιέχονται πάρα πολλά και κατά πλειονότητα μεθοδολογικά ζητήματα. Σας ερωτώ. Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος οφείλει να λάβη αποφάσεις επί μεθοδολογικών ζητημάτων; Ποία τα συζητηθέντα θέματα, κατά ποίαν τάξιν, δυσχερή η ευκολώτερα θέματα, ποία η έκτασις των κειμένων, εις ποίαν γλώσσαν πρέπει να συνταχθούν -εις την γαλλικήν, την ρωσικήν, την ελληνικήν, την αραβικήν η

άλλας γλώσσας; Τα προβλήματα αυτά είναι άξια της Συνόδου; Εάν προτείνωμεν εις την Αγίαν και Μεγάλην Συνοδον σχέδιον αποφάσεως, θα ηδύνατό τις να αντείπη ότι η Σύνοδος δεν πρέπει να ασχοληθή με τοιαύτα ζητήματα. Αυτά είναι δευτερευούσης σημασίας, έχουν καιρικόν χαρακτήρα και η Σύνοδος δεν θα ασχοληθή με τοιαύτα ζητήματα. Επί τη βάσει της προοπτικής ταύτης, οφείλομεν να χωρήσωμεν εις την σύνταξιν κειμένου δια την Αγίαν και Μεγάλην Συνοδον. Ενωώ ότι η Σύνοδος πρέπει να επιλύση θεμελιώδη ζητήματα εν σχέσει προς τον Διάλογον, τα δε μεθοδολογικά ζητήματα, έχοντα καιρικόν χαρακτήρα, δεν ημπορεί και δεν πρέπει να απασχολήσουν την Συνοδον. Ευχαριστώ»[14].

Διαβάζοντας κανείς προσεκτικά την παρέμβαση του εκπροσώπου της Εκκλησίας της Ρωσίας βλέπει ότι επικεντρώνει την προσοχή του σε δύο σημεία.

Το πρώτο είναι ότι πρέπει να καταγραφή σαφώς η αυτοσυνειδησία της Ορθοδόξου Εκκλησίας, πράγμα που είναι απαραίτητο στοιχείο των διαλόγων. Αυτό λέγεται γιατί υπολογίζει την αντίδραση του ποιμνίου.

Το δεύτερο σημείο είναι ότι έθεσε μεθοδολογικά θέματα για την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο, για τα θέματα που θα συζητηθούν, για ποια θα είναι η τάξη των συζητήσεων, σε ποια γλώσσα θα στηριχθούν, αν τα θέματα αυτά είναι άξια μιάς Μεγάλης Συνόδου. Πρότεινε να συνταχθή ένα κείμενο για την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο, ότι η Σύνοδος αυτή πρέπει να «επιλύση θεμελιώδη ζητήματα εν σχέσει με τον διάλογον», αλλά τα μεθοδολογικά θέματα που έχουν καιρικό χαρακτήρα δεν πρέπει να απασχολούν την Σύνοδο.

Η παρέμβαση αυτή είναι περίεργη, γιατί δεν θέτει θεολογικά ζητήματα, δεν ξεκαθαρίζει τι σημαίνει «θεμελιώδη ζητήματα», δεν προσδιορίζει τι σημαίνει ότι η Σύνοδος δεν πρέπει να ασχοληθή με δευτερεύοντα ζητήματα. Το σημαντικό είναι ότι δεν αναφέρεται καθόλου στην «εκκλησιαστικότητα» των άλλων Χριστιανών, δεν λαμβάνει καθόλου θέση πάνω στο θέμα για τα «όρια της Εκκλησίας», για το οποίο θέμα έγινε προηγουμένως έντονη συζήτηση από εκπροσώπους άλλων Ορθοδόξων Εκκλησιών.

Ο Πρόεδρος, απαντώντας στον Μητροπολίτη Κιέβου είπε ότι οι παρατηρήσεις του πλησιάζουν στο τρίτο σημείο των δικών του παρατηρήσεων που έκανε προηγουμένως, ότι δηλαδή «υπάρχουν καθαρώς περιστασιακά σημεία εις το κείμενον αυτό και ότι αυτά πρέπει να εξαχθούν και να τύχουν αμέσου προωθήσεως από την Διάσκεψιν αυτήν»[15].

Η συζήτηση συνεχίσθηκε.

«Ο Ελλογιμ. Καθηγ. Φειδάς (Εκπρόσωπος της Εκκλησίας των Ιεροσολύμων): Σεβ.

άγιε Πρόεδρε, έχω την εντύπωση ότι το θέμα, το οποίον τίθεται με την εισήγησιν του Σεβ. Γραμματέως είναι εν ευρύτερον θέμα, όχι τόσο ως προς τον καθορισμόν της αυτοσυνειδησίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας, το οποίον δεν είναι θέμα μελέτης, αλλά θέμα ομολογίας –αφού νομίζω ότι δεν υπάρχει κανείς ο οποίος αισθάνεται την ανάγκην να επιβεβαιώση την ομολογίαν της πίστεως εις την Εκκλησίαν εις την οποίαν ανήκει– όσον ως προς το τι αντιπροσωπεύουν εξ επόψεως εκκλησιολογίας και αι εκτός της Ορθοδόξου Εκκλησίας χριστιανικάί κοινότητες. Η κανονική παράδοσις και η πράξις της Ορθοδόξου Εκκλησίας έχουν μεταβαλλομένας πρακτικάς και η σύγχρονος θεολογία προβληματίζεται. Είναι αναγκαία μια τοιαύτη μελέτη του θέματος ως προς το τι ημπορεί να είπη η Εκκλησία, επί τη βάσει της κανονικής και της πατερικής παραδόσεως, συνεκτιμώσα πάσας τας ετερότητας, αι οποίαι παρουσιάζονται εις τας κανονικάς πρακτικάς, και ως προς το πως δέχεται η Εκκλησία τούς ετεροδόξους. Αυτό είναι εν κανονικόν κριτήριον δια να ημπορή η Εκκλησία να προσδιορίζη, τι θεωρεί ότι είναι οι ετερόδοξοι. Μια «εκκλησιολογία» δηλαδή των εκτός της Ορθοδόξου Εκκλησίας «Εκκλησιών». Πρέπει να γίνη μελέτη δια να γνωρίζομεν, πως ημπορεί να συνειδητοποιηθή η ιδική μας ευθύνη εις τούς Διαλόγους. Αυτό θα ήτο εν σημαντικόν, αλλά και πολύ μεγάλο έργον. Τωρα απλώς γίνεται μια διατύπωσις. Ο Γ. Φλωρόφσκυ λ.χ. κάνει την διάκρισιν μεταξύ κανονικής και χαρισματικής προσεγγίσεως των ορίων της Εκκλησίας. Ημπορει όμως αυτό να λεχθή; Και θα είναι συνεπές; Πρέπει να γίνη εργασία, δια να διευκολυνθή και η Ορθόδοξος Εκκλησία εις τούς Διαλόγους. Αν αυτή είναι η πρόθεσις, τότε δεν λύεται εις το κείμενον αυτό. Είναι προγραμματισμός εργασίας»[16].

Ο Βλάσιος Φειδάς, εκπροσωπώντας την Εκκλησία των Ιεροσολύμων, προφανώς ήθελε να υποστηρίξη το κείμενο που είχε τεθή προς συζήτηση, το οποίο δέχθηκε κριτική ότι δεν συμπεριελάμβανε κάποια παράγραφο για την αυτοσυνειδησία της Ορθοδόξου Εκκλησίας και για τούς Χριστιανούς εκτός αυτής.

Έτσι, επεσήμανε ότι το θέμα της αυτοσυνειδησίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας «δεν είναι θέμα μελέτης, αλλά θέμα ομολογίας», χωρίς να καταλάβω γιατί δεν θα μπορούσε να τεθή μιά ομολογία αυτοσυνειδησίας σε ένα τέτοιο κείμενο που θα προέλθη από την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο, το οποίο θα είναι κείμενο ομολογιακό. Φαίνεται ότι ήθελε να υπογραμμίση ότι περισσότερον χρειάζεται να διατυπωθή τι «αντιπροσωπεύουν εξ επόψεως εκκλησιολογίας», οι εκτός της Ορθοδόξου Εκκλησίας Χριστιανοί. Επίσης, έκανε λόγο για τις «εκτός της Ορθοδόξου Εκκλησίας Χριστιανικές κοινότητες». Παρατηρούμε ότι ο ίδιος χρησιμοποιεί τον όρο «Χριστιανικές κοινότητες» πριν τον προτείνει η Εκκλησία της Ελλάδος, και μερικοί το θεώρησαν ως φονταμενταλιστικό.

Ομως, συγχρόνως, για τούς ετεροδόξους τόνισε ότι το θέμα αυτό δεν έχει ξεκαθαρισθή από την «κανονικήν παράδοσιν και την πράξιν της Ορθοδόξου Εκκλησίας» που «έχουν μεταβαλομένας πρακτικάς» και ακόμη «η σύγχρονος θεολογία προβληματίζεται».

Εδώ φαίνεται καθαρά η σύγχυση που επικρατεί σήμερα ως προς τούς Χριστιανούς τούς εκτός της Ορθοδόξου Εκκλησίας ευρισκομένους. Η Εκκλησία στις αποφάσεις των Οικουμενικών και των Τοπικών Συνόδων έχει αποφανθή για τούς αιρετικούς, αλλά η σύγχρονη άποψη διαφόρων Ορθοδόξων Εκκλησιών, ήτοι κυρίως των Προκαθημένων, όπως και η ακαδημαϊκή θεολογία έχουν επιφέρει μιά σύγχυση κυρίως από τον 20ον αιώνα και μετά.

Βεβαία, ο Βλάσιος Φειδάς πρότεινε ότι είναι αναγκαίο να γίνη μιά μελέτη «επί τη βάσει της κανονικής και πατερικής παραδόσεως», για «το πως δέχεται η Εκκλησία τούς ετεροδόξους», ώστε να προσδιορισθή τι ακριβώς είναι οι ετερόδοξοι. Πρότεινε να γίνη μιά μελέτη του όλου θέματος και να προσδιορισθή μιά «εκκλησιολογία» των «εκκλησιών» που είναι εκτός της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Ένα τέτοιο έργο θα ήταν «σημαντικό» και «μεγάλο έργο» και θα βοηθούσε στους διαλόγους.

Αυτό σημαίνει ότι οι Ορθόδοξες Εκκλησίες άρχισαν τούς διαλόγους με τούς ετεροδόξους και κάνουν θεολογικούς διαλόγους με αυτούς, χωρίς να θέσουν μιά ουσιαστική και καθαρή εκκλησιολογική βάση, δηλαδή χωρίς εκκλησιολογικές προοπτικές.

Ο Βλάσιος Φειδάς αναφέρθηκε στην διάκριση που κάνει ο π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ «μεταξύ της κανονικής και χαρισματικής προσεγγίσεως των ορίων της Εκκλησίας», αλλά έθεσε και ερωτήματα αν αυτό μπορέ να λεχθή και αν αυτό θα είναι συνεπές. Τελικά, υποστήριξε ότι αυτό το θέμα δεν λύνεται με το κείμενο αυτό το οποίο επεξεργάζονταν.

Με την παρέμβαση του Βλασίου Φειδά προσδιορίζεται μιά θεολογική βάση, δηλαδή προτείνεται η θεολογική μελέτη του θέματος των ετεροδόξων, και ο τρόπος με τον οποίο τούς δεχόμαστε στην Ορθόδοξη Εκκλησία, προφανώς εννοεί τούς κανόνες της Β' Οικουμενικής Συνόδου και της Πενθέκτης, όπως δυστυχώς τούς παρερμηνεύουν όσοι έχουν συγκεχυμένες εκκλησιολογικές απόψεις.

Παρά την πρόταση όμως για θεολογική μελέτη του θέματος, εν τούτοις ο Φειδάς αποδέχεται ότι δεν υπάρχει ενιαία γραμμή ως προς τα θέματα αυτά «από την κανονικήν παράδοσιν και την πράξιν της Ορθοδόξου Εκκλησίας», πράγμα που θεωρώ ότι είναι επικίνδυνο. Έτσι, ενώ είναι προσεκτικός ως προς την ορολογία

των ετεροδόξων Ομολογιών, τις ονομάζει «Χριστιανικές κοινότητες», εν τούτοις προτείνει την μελέτη του θέματος για να καθορισθή «μιά εκκλησιολογία» των εκτός της Ορθοδόξου Εκκλησίας «Εκκλησιών».

Η σκέψη αυτή είναι ασαφής και απροσδιόριστη θεολογικά, διακρίνεται από μιά θεολογική και εκκλησιολογική σύγχυση, φαίνεται ότι υποστηρίζει το να παραμείνη το κείμενο όπως καταρτίσθηκε, χωρίς να τεθή κάποιο προοίμιο που να ομολογήται η αυτοσυνειδησία της Ορθοδόξου Εκκλησίας, και από τα Πρακτικά δεν φαίνεται να απαντά κανείς από τούς παρευρισκομένους στις απόψεις αυτές.

Ο Πρόεδρος έκλεισε την συζήτηση.

«Ο Σεβ. Πρόεδρος (κ. Χρυσόστομος.): Ευχαριστώ. Νομίζω ότι υπήρξαν αρκετά διαφωτιστικά τα όσα ελέχθησαν επί του γενικού θέματος. Νομίζω ακόμη, ταπεινώς, ότι η Επιτροπή, η οποία θα εξετάση το κείμενον, θα πρέπει να έχη υπ' όψιν της και τα εδώ λεχθέντα γενικώς επί του όλου ζητήματος. Πιθανόν από την εργασίαν της Επιτροπής να προκύψουν μια η δύο παράγραφοι, αι οποίαι θα καλύπτουν αυτήν την ανάγκην, τουλάχιστον δια το κείμενον αυτό εις αυτήν την φάσιν. Θετω, αδελφοί, τώρα υπό συζήτησιν τον πρόλογον του κειμένου και ευθύς αμέσως τον Διάλογον μετά των Αγγλικανών»[17].

Έπειτα, ο Μητροπολίτης Δημητριάδος έθεσε το θέμα του συντονισμού του έργου των διαφόρων διορθόξων Θεολογικών Επιτροπών για τούς θεολογικούς διαλόγους και ο Πρόεδρος απήντησε σχετικώς.

Ακολούθως, ο Μητροπολίτης Τρανσυλβανίας Αντώνιος έθεσε διάφορα ζητήματα.

«Ο Σεβ. Τρανσυλβανίας: (κ. Αντώνιος, εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ρουμανίας). Ευρίσκομαι εις δυσκολίαν με το κείμενον εν γένει και ειδικώτερον με την εισαγωγήν του, διότι αυτό, το οποίον το κείμενον και η εισαγωγή παρουσιάζουν δεν είναι, κατά την γνώμην μου, εν κείμενον δια την Αγίαν και Μεγάλην Συνοδον. Είναι κατά το μάλλον η ήττον μια αξιολόγησις των συγχρόνων Διαλόγων, μια περιγραφή του σημείου, εις το οποίον ευρισκόμεθα σήμερον. Οι Διάλογοι όμως ευρίσκονται εν εξελίξει. Ο,τι σήμερον ισχύει εκ του κειμένου δεν θα ισχύη αύριον. Όθεν, δεν είναι εν κείμενον δια να υποβληθή εις την Αγίαν και Μεγάλην Συνοδον. Νομίζω ότι δια την Αγίαν και Μεγάλην Συνοδον σπουδαιότερα είναι η εισαγωγή. Μια εισαγωγή, η οποία θα προσέφερε τας αρχάς, επί των οποίων θα έπρεπε να στηρίζωνται αι διάφοροι Επιτροπαί η οι αναμεμιγμένοι εις τας διεθνείς Επιτροπάς. Αι αρχαί όμως αυταί δεν υπάρχουν εις την εισαγωγήν. Βεβαίως, συμφωνώ να συζητήσωμεν επί εκάστου Διαλόγου ειδικώτερον, αλλ' ως επεσήμανα παν ο,τι λέγομεν θα αχρηστευθή εις το μελλον. Πρέπει λοιπόν να λεχθή τι εις την

εισαγωγήν περί της μεθοδολογίας και περί των ημετέρων εκτιμήσεων εις τα πλαίσια των Διαλόγων αυτών. Λεγεται τι εις την εισαγωγήν, το οποίον είναι πολύ σπουδαίον: είναι η θετική στάσις ημών εν σχέσει προς τούς Διαλόγους. Αλλ' αυτό είναι το μονον. Παντα τα άλλα σημεία αναφέρονται εις τούς Διαλόγους. Δεν λέγομεν π.χ. εις την εισαγωγήν με ποίους χριστιανούς είμεθα έτοιμοι να διαλεχθώμεν. Η παρατήρησις του Μητροπολίτου Κιέβου ήτο πολύ καλή εις ο,τι αφορά εις τον διάφορον π.χ. χαρακτήρα των Διαλόγων. Είναι άλλο πρόβλημα ο Διάλογος μετά των Ρωμαιοκαθολικών, των Παλαιοκαθολικών και των Αρχαίων Ανατολικών Εκκλησιών και άλλο πρόβλημα ο Διάλογος μετά των Μεταρρυθμισμένων η των Λουθηρανών. Μετά των μεν διαλεγόμεθα δια την ενότητα, μετά των δε δια μιαν μορφήν συμφωνίας. Υπάρχει άλλωστε μια ωραιοτάτη διατύπωσις εις την εισήγησιν του Γραμματέως: “Υπάρχουν διάλογοι οι οποίοι αποσκοπούν εις την ενότητα, και υπάρχουν διάλογοι, οι οποίοι αποσκοπούν απλώς εις την θεολογικήν προσέγγισιν”. Παντως εις τον σύγχρονον κόσμον υπάρχουν ακόμη πολλάί χριστιανικά ομάδες, αι οποίαι αναπτύσσονται ευρύτατα και συγκροτούνται, ως λέγουν, εις Εκκλησίας. Αναφέρω ως παράδειγμα τας ελευθέρας Εκκλησίας (Free Churches). Είμεθα έτοιμοι να διαλεχθώμεν μετ' αυτών; Ουδέν λέγομεν περί αυτού. Θεωρούμεν τούτους χριστιανούς η όχι; Διότι εις τον τίτλον λέγομεν: “Διάλογοι μετά του λοιπού χριστιανικού κόσμου”.

Ιδού ωρισμένοι παρατηρήσεις εν σχέσει προς την εισαγωγήν. Θα προσέθετον ότι εις την εισαγωγήν ταύτην ουδέν υπάρχει περί των πρακτικών προβλημάτων, επί των οποίων δυνάμεθα να διαλεχθώμεν. Το πρόβλημα π.χ. της ειρήνης, το οποίον θα εξετάσωμεν εις έτερον κείμενον. Υπάρχουν πολλά πρακτικά ζητήματα, τα οποία δυνάμεθα να συζητήσωμεν κατά τούς Διαλόγους επί των οποίων δυνάμεθα να συμφωνήσωμεν ταχύτερον εν σχέσει προς τα θεολογικά ζητήματα. Είναι και τούτα οδοί, αι οποίαι θα ηδύναντο επίσης να οδηγήσουν προς την ενότητα»[18].

Η βασική παρέμβαση του Μητροπολίτου Τρανσυλβανίας Αντωνίου είναι ότι αυτό το κείμενο, όπως καταρτίσθηκε και επειδή υπάρχει εξέλιξη στην πορεία των διαλόγων, δεν είναι «εν κείμενον δια να υποβληθή εις την Αγίαν και Μεγάλην Συνοδον». Θεωρούσε ότι θα πρέπει να δοθή σημασία στην εισαγωγή του κειμένου, στην οποία θα έπρεπε να τεθούν οι βασικές αρχές πάνω στις οποίες θα στηρίζωνται οι διάφορες Επιτροπές. Επίσης, ανέφερε ότι στην εισαγωγή του κειμένου προς συζήτηση «δεν λέγομεν με ποιούς Χριστιανούς είμεθα έτοιμοι να διαλεχθώμεν», γιατί με άλλους διαλεγόμαστε για την ενότητα και για άλλους υπάρχει μιά μορφή συμφωνίας.

Σημαντική είναι η φράση του: «Παντως εις τον σύγχρονον κόσμον υπάρχουν ακόμη πολλάί Χριστιανικά ομάδες, αι οποίαι αναπτύσσονται ευρύτατα και

συγκροτούνται, ως λέγουν, εις Εκκλησίας», και ανέφερε το παράδειγμα «των ελευθέρων Εκκλησιών».

Ο Πρόεδρος κατέκλεισε την πρωινή Συνεδρίασή του λέγοντας:

«Ο Σεβ. Πρόεδρος. Από την γενομένην συζήτησιν διαφαίνεται η ανάγκη όπως τεθούν ωρισμένοι αρχαί προκειμένου περί του Διαλόγου και ότι ο,τι είναι δυνατόν να λεχθή περί των αρχών των ισχυουσών δια το έργον των Διαλόγων πρέπει να ενταχθή εις εν ευρύτερον προοίμιον του κειμένου αυτού. Προοίμιον, το οποίον θα είναι και το βασικόν μέρος του κειμένου μας δια την Αγίαν και Μεγάλην Συνοδον. Παρακαλώ την Β Έπιτροπήν να επισημάνη όλα αυτά τα σημεία και να προβή εις μιαν ανάλογον εργασίαν.

Η συζήτησις δεν έληξεν. Εις την απογευματινήν συνεδρίαν μας θα συζητήσωμεν επί του ιδίου θέματος»[19].

Στα ίδια συμπεράσματα κατέληξε και στην απογευματινή Συνεδρία. Είπε μεταξύ των άλλων:

«Ο Σεβ. Πρόεδρος: Πατέρες και αδελφοί, νομίζω ότι πρέπει να προωθήσωμεν την εργασίαν μας και ότι αρκούντως διεφωτίσθησαν ωρισμένα σημεία. Πρώτον, από την πρωινήν συζήτησιν βγαίνει σαφώς το συμπέρασμα, ότι πρέπει οπωσδήποτε να διευρυνθή ο πρόλογος του κειμένου περί Διαλόγων. Και να ευρυνθή προς την κατεύθυνσιν να υπάρχουν ωρισμένοι παράγραφοι, αι οποίοι θα καλύπτουν τας εκκλησιολογικάς προϋποθέσεις, υπό τας οποίας και δια τα οποίας κάμνομεν τον Διάλογόν μας. Αυτό το καθήκον πρώτον και κατ' αρχήν πρέπει να το αναθέσωμεν εις την Επιτροπήν και να μάς φέρη συγκεκριμένην διατύπωσιν. Εάν κάνωμεν αυτό ήδη θα έχωμεν να παραπέμψωμεν εις την Αγίαν και Μεγάλην Συνοδον εν στοιχείον θεολογικώτερον, επί του οποίου θα ημπορή εν καιρώ να αποφανθη.....»[20].

Όταν διαβάζη κανείς τα Πρακτικά της Γ Προσυνοδικής Πανορθοδόξου Διασκέψεως στο θέμα αυτό, βλέπει μιά θεολογική αγωνία για να προσδιορισθούν οι «λοιποί Χριστιανοί», οι ευρισκόμενοι εκτός της Ορθοδόξου Εκκλησίας, αλλά και μιά θεολογική και εκκλησιολογική ασάφεια στις τοποθετήσεις των εκπροσώπων των Ορθοδόξων Εκκλησιών, ενώ ο Πρόεδρος θεώρησε ότι όλα αυτά που ελέχθησαν «υπήρξαν αρκετά διαφωτιστικά».

Πρότεινε, όμως, όλα όσα ελέχθησαν θα πρέπει να μελετηθούν από την Επιτροπή που θα συντάξη το κείμενο για να ικανοποιήση όλες τις πλευρές και να συνταχθούν μερικές παράγραφοι που θα τεθούν ως εισαγωγή στο κείμενο.

Στην συνέχεια έγινε διάλογος για τις άλλες ενότητες του προς συζήτηση κειμένου

που αναφέρεται στον διάλογο της Ορθοδόξου Εκκλησίας με «τον λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον».

3. Η διαμόρφωση του κειμένου

Κατόπιν όλων των παρατηρήσεων το κείμενο διαμορφώθηκε ως προς την εισαγωγή, έχοντας ως βάση το κείμενο το οποίο ανέφερε προηγουμένως ο Πρόεδρος και το οποίο κείμενο υπήρχε στο κείμενο περί οικονομίας, το οποίο εξέπεσε από την θεματολογία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, όπως και το θέμα περί της εννοίας της Εκκλησίας.

Το κείμενο που τέθηκε ως βάση είναι το ακόλουθο:

«Διο και η αγία ημών Ορθόδοξος Εκκλησία, έχουσα συνείδησιν της σημασίας και σπουδαιότητος της παρούσης δομής του συγχρόνου Χριστιανισμού, όχι μονον αναγνωρίζει, καίτοι αυτή ούσα η Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, την οντολογικήν ύπαρξιν όλων τούτων των Χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών, αλλά και θετικώς πιστεύει ότι αι προς πάσας τούτας σχέσεις αυτής στηρίζονται επί της όσον ένεστι ταχύτερας και αντικειμενικωτέρας αποσαφηνίσεως του όλου εκκλησιολογικού θέματος και της παρ' αυταίς καθόλου δογματικής διδασκαλίας...»[21].

Στο τελικό κείμενο της Γ Προσυνοδικής Πανορθόδοξου Διασκέψεως του 1986 παρέμειναν οι δύο παράγραφοι από το κείμενο που ήδη είχε καταρτισθή και διάβασε ο Γραμματεύς και μεταξύ αυτών των δύο παραγράφων, παρενεβλήθη μιά παράγραφος που προερχόταν από το κείμενο περί οικονομίας, που ήδη είχε εκπέσει από την θεματολογία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου από την Α' Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη στην Γενεύη το 1976.

Επομένως, παρέμειναν οι δύο παράγραφοι με μερικές προσθήκες, ήτοι:

«Η Ορθόδοξος Εκκλησία ανέκαθεν ήτο εύνους και θετικώς διατε- θειμένη προς πάντα Διάλογον. Κατά τα τελευταία δε τούτα έτη εχώρησεν εις Θεολογικόν Διάλογον μετά πλείστων χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών, εν τη πεποιθήσει ότι δια του Διαλόγου δίδει την δυναμικήν μαρτυρίαν των πνευματικών αυτής θησαυρών προς τούς εκτός αυτής, με αντικειμενικόν σκοπόν την προλείανσιν της οδού, της οδηγούσης εις την ενότητα.

Βεβαίως, η Εκκλησία ημών, διαλεγομένη μετά των λοιπών Χριστιανών, δεν παραγνωρίζει τας δυσκολίας του τοιούτου εγχειρήματος. Ομως δεν στηρίζεται μονον εις τας ανθρωπίνας δυνάμεις των διεξαγόντων τούς Διαλόγους, αλλ' απεκδέχεται και την επιστασίαν του Αγίου Πνεύματος εν τη χάριτι του Κυρίου,

ευχηθέντος “ίνα πάντες εν ώσι” (Ιω. 17, 21)»[22].

Οι προσθήκες είναι οι εξής:

Στην πρώτη παράγραφο μετά την φράση: «Η Ορθόδοξος Εκκλησία ανέκαθεν ήτο εύνους και θετικώς διατεθειμένη προς πάντα διάλογον», προστέθηκε η φράση: «τόσον δια θεολογικούς, όσον και δια ποιμαντικούς λόγους».

Στην δεύτερη παράγραφο μετά την φράση: «δεν παραγνωρίζει τας δυσκολίας του τοιούτου εγχειρήματος», προστέθηκε η πρόταση: «κατανοεί όμως ταύτας εν τη πορεία προς την κοινήν παράδοσιν της αρχαίας αδιαιρέτου Εκκλησίας και επί τη ελπίδι ότι το Άγιον Πνεύμα, όπερ όλον συγκροτεί τον θεσμόν της Εκκλησίας, θα αναπληρώση τα ελλείποντα. Εν τη εννοία ταύτη η Ορθόδοξος Εκκλησία εις τούς θεολογικούς διαλόγους δεν στηρίζεται μονον... [και το υπόλοιπον που ήταν στο αρχικό κείμενο]».

Η παράγραφος που παρελήφθη από το κείμενο περί ακριβείας και οικονομίας το οποίο εξέπεσε από την θεματολογία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου και παρενεβλήθη μεταξύ των δύο πιο πάνω παραγράφων, κατόπιν επεξεργασίας, είναι η εξής:

«Η Ορθόδοξος Εκκλησία ως ούσα η Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, έχει πλήρη συνείδησιν της ευθύνης αυτής δια την ενότητα του χριστιανικού κόσμου, αναγνωρίζει την πραγματικήν ύπαρξιν όλων των χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιων, αλλά πιστεύει ότι αι προς ταύτας σχέσεις αυτής πρέπει να στηρίζωνται επί της υπ’ αυτών όσον ένεστι ταχύτερας και αντικειμενικωτέρας αποσαφηνίσεως του όλου εκκλησιολογικού θέματος και ιδιαιτέρως της γενικωτέρας παρ’ αυταίς διδασκαλίας περί μυστηρίων, χάριτος, ιερωσύνης και αποστολικής διαδοχής. Οι σύγχρονοι διμερείς θεολογικοί διάλογοι της Ορθοδόξου Εκκλησίας εκφράζουν κατά τρόπον αυθεντικόν την συνείδησιν ταύτην της Ορθοδοξίας».

[Συνεχίζεται]

10 Ενθ. ανωτ. σελ. 106

11 Ενθ. ανωτ. σελ. 106

12 Ενθ. ανωτ. σελ. 106-107

13 Ενθ. ανωτ. σελ. 107

14 Ενθ. ανωτ. σελ. 107-108

15 Ενθ. ανωτ. σελ. 108

16 Ενθ. ανωτ. σελ. 108

17 Ενθ. ανωτ. σελ. 108-109

18 Ενθ. ανωτ. σελ. 109-110

19 Ενθ. ανωτ. σελ. 110

20 Ενθ. ανωτ. σελ. 116

21 Ενθ. ανωτ. σελ. 107

22 Ενθ. ανωτ. σελ. 96 27